

<sup>1)</sup> Zie Theod. Lessing, *Geschichte als Sinngebung des Sinnlosen*<sup>3</sup> (München 1921) passim.

<sup>2)</sup> Vgl. hierbij Paul Hensel, *Die Lehre vom grossen Weltjahr*, in: *Erlanger Aufsätze aus ernster Zeit*. Ein dritter Gruss der Universität an ihre Studenten. 1917. Ook W. Stohmann, *Überblick über die Geschichte des Gedankens der ewigen Wiederkunft mit besonderer Berücksichtigung der „Palingenesis aller Dinge“* (Inaug.-Diss. München 1917). Tegenwoordig wordt deze leer van den kringloop nog voorgestaan door verschillende bekende Oudheidkenners, o.a. door Ed. Meyer, door Norden en door von Wilamowitz-Moelendorff.

<sup>3)</sup> Palissot de Montenoy, *Les Philosophes*. Comédie en trois actes (Paris 1760) p 85. Dezelfde persiflage door middel van zulk een op handen en voeten kruipen en zulk een laitue is ook bij Voltaire te vinden. Eenigszins anders spot deze weer in zijn *Timon*: „Dieu merci! j'ai brûlé tous mes livres, me dit hier Timon.... ce sont des corrupteurs du genre humain.... Vous pensez donc, lui dis je, qu' Attila, Genseric, Odoacre et leurs pareilles avaient étudié long-temps dans les Universités? Je n'en doute nullement, me dit-il”.

<sup>4)</sup> Osw. Spengler, *Pessimismus?* (Berlin 1921) S 14.

<sup>5)</sup> Ferd. Tönnies, *Fortschritt und soziale Entwicklung* (Karlsruhe 1926) S 43, 44.

<sup>6)</sup> U. von Wilamowitz-Moelendorff, *Weltperioden*, in zijn *Reden und Vorträge*<sup>2</sup> (Berlin 1902) S 123.

<sup>7)</sup> Georg Mehlis, *Lehrbuch der Geschichtsphilosophie* (Berlin 1915) S 418.

<sup>8)</sup> Georg Mehlis, a. a. O., S 314.

<sup>9)</sup> In *Revue de l'Institut de Sociologie* T. VI: *La valeur du Progrès*. De artikelen zelf kon ik niet in handen krijgen. De strekking ervan bleek echter genoegzaam uit de vermelding, die ik ervan vond in *Historische Zeitschrift* Bnd 134, S 595.

<sup>10)</sup> Aangehaald bij Arv. Grotenfelt, *Die Wertschätzung in der Geschichte* (Leipzig 1903) S 132.

<sup>11)</sup> Theod. Lindner, *Geschichtsphilosophie* (Stuttgart-Berlin 1921) S 211 ff.

<sup>12)</sup> Nik. Berdjajew, *Der Sinn der Geschichte* (Darmstadt 1925) S 265; cf L. von Ranke, *Ueber die Epochen der neueren Geschichte* (München-Leipzig 1917) S 17.